

PAWILON POLSKI W WENECJI

House of Culture/Dom Kultury

Barbara Nawrocka, Dominika Wilczyńska, Natalia Martini, Karol Kurnicki, Lidia Krawczyk

Dokumentacja (fragment) złożona do konkursu na kuratorski projekt wystawy w Pawilonie Polskim na 17 Międzynarodowej Wystawie Architektury w Wenecji w 2020 r.

House of Culture / Dom kultury

KONCEPCJA WYSTAWY

Są przestrzenie, które dzielimy mimowolnie i przestrzenie, które dzielimy celowo.
Są otwarte przestrzenie publiczne i budynki, do których przychodzimy, aby się spotkać.

Dom kultury to główne miejsce, gdzie ludzie mogą być razem, doświadczać wspólnoty i przełamywać różnice. Pozwalają uczyć się od siebie nawzajem, rozmawiać i wymieniać doświadczenia.

Symbolicznym obiektem w skali kraju jest gmach zwany Pałacem Kultury. Mieści się on w centralnym punkcie stolicy i jest kluczowym punktem odniesienia dla tożsamości i poczucia wspólnoty osób mieszkających w Polsce.

Dla mieszkanki i mieszkańców Warszawy jest nie tylko budynkiem - symbolem.
Wyposażony w basen, sale widowiskowe i warsztatowe, jest równocześnie nieoczywistym przykładem architektury codzienności.

W całym kraju działa kilka tysięcy domów kultury. Zrodzone z modernizacyjnej myśli emancypacji przez wiedzę i demokratyzację kultury, po rozmaitych doświadczeniach i w zmieniającym się gwałtownie kontekście, stale realizują pierwotnie założoną misję. W większości przypadków są wciąż flagowym przykładem instytucji, która buduje lokalność i wspólnotę.

Każdy dom kultury to społeczna agora pod dachem. Domy kultury są trwałą i żywą ikoną solidarności i współdziałania. Są synonimem trzeciego miejsca. Architektoniczną odpowiedzią na ideę przestrzeni publicznej.
Budowane masowo: miejskie, osiedlowe, zakładowe, wznoszone w czynie społecznym. W dużych miastach, miasteczkach i wsiach. Zostały stworzone z potrzeby powszechnego udostępniania kultury. Domy kultury dla wielu ośrodków okazały się jedynym świeckim miejscem spotkań i są prawdziwymi centrami społecznego życia.

Dziś, w stulecie otwarcia Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie, w stulecie uchwały o powołaniu zakładowych domów kultury, chcemy zwrócić szczególną uwagę na małe, lokalne domy kultury i rolę, jaką nadal pełnią w społeczeństwie.

Z perspektywy użytkowników i lokalnych animatorów opowiadamy historię czterech miejsc od momentu ich powstania po współczesność. Sprawdzamy jak w czasie zmieniały się podmioty odpowiedzialne za organizowanie życia wspólnoty oraz na ile dostęp do kultury, który był głównym powodem ich powstania, wciąż pozostaje jednym z ważnych elementów spajającym społeczność.

wrzesień 2015,
zespół kuratorski

House of Culture / Dom kultury

CONCEPT

There are spaces we divide unwittingly and spaces we divide on purpose. There are open public spaces and there are buildings we use as meeting places.

The house of culture is the main place where people can be together, where they can experience the community and transcend existing divisions. It makes it possible for us to learn from each other, talk and share experiences.

One of the symbolic buildings in the country is called the Palace of Culture. Situated in the central point of the capital city, it is a benchmark of Polish identity and sense of community and belonging of people living in the country.

For many citizens of Warsaw it is not just a symbolic building. Equipped with a swimming pool, concert halls and workshop spaces, it is equally important as an example of architecture they use every day.

A few thousand of houses of culture function in the country. They have been conceived as part of modernisation based on the emancipation of people through democratic culture and knowledge. Now, after various trials in changing context, they still serve their original mission. In most cases they are flagship institutions that build a sense of local community.

Every house of culture is an agora under the roof. It is a persistent and lively icon of solidarity and cooperation. House of culture is a synonym of a third place, an architectural embodiment of public space.

Houses of cultures were built in large numbers in cities, towns, neighbourhoods and villages. Sometimes they were a part of large-scale plans and sometimes they came to be as a result of grassroots activity of citizens. They were born out of the need for universally accessible culture. In many places, they turned out to be the only secular and inclusive meeting places and still are genuine centres of social life.

Today, on the hundred anniversaries of the opening of the Palace of Culture and Science in Warsaw and introduction of the bill that allowed them to come to existence, we want to turn special attention to small, local houses of culture and their role in society.

We use the perspective of their users and employees to tell the history of four places since their beginning until today. We trace how they were organised and how the institutional underpinning of their existence was changing. We are asking whether the accessible culture that has been a part of their foundations, is still relevant for the life and coherence of communities they serve.

Curatorial team

September 2055

STRESZCZENIE SCENARIUSZA WYSTAWY

Jest rok 2055. W pawilonie prezentowane są cztery filmy opowiadające historie czterech domów kultury. Paradokumenty są złożone z wypowiedzi pracowników domów kultury, lokalnych aktywistów i użytkowników. Wspomnienia obejmują czasy od utworzenia domów kultury po teraźniejszość.

Spekulacje dotyczące przyszłości domów kultury przyjmują formę retrospektywy. Są przedstawione w formie wspomnień i wywiadów. W każdym filmie respondenci odpowiadają również na pytania o to, w jaki sposób architektura domu kultury pomaga realizować założone cele, jak teraz działa scena i na ile kultura jest obecna jako czynnik budujący wspólnotę.

Osobista perspektywa respondentów wpisana jest tu w szerszy kontekst zmian, jakie zaszły i najpewniej zajdą w najbliższej przyszłości. Opowieści o budowaniu wspólnoty czy sąsiedzkie konflikty powiązane są tu z zagadnieniami starzejącego się społeczeństwa, zmian klimatycznych czy wzrastającego napływu imigrantów (w tym imigrantów klimatycznych), które wkrótce będą codziennością. Każdy z filmów przedstawia dzieje fikcyjnego domu kultury, jednak przedstawione scenariusze do roku 2019 są oparte na wielu prawdziwych historiach.

Każdy z filmów będzie prezentowany na innej scenie. Scena jest architektoniczną reprezentacją i symbolem każdego z domów kultury. Stanowi jego centralny i nieodłączny element, wokół którego się gromadzimy w domu kultury. Tym samym staje się architektonicznym odpowiednikiem wytwarzania społeczności.

Nad czterema podestami, wyniesionymi ponad poziom posadzki i wyróżnionymi materiałem znajdują się odpowiednio cztery podwieszone na linkach "sufity", które wspólnie wydzielają cztery przestrzenie. Brak ścian zapewnia ich otwartość i dostępność. Architektura wystawy ma wzmacniać wizję domu kultury jako odpowiednika agory pod zadaszeniem.

Każde z tych miejsc tworzy inny układ widowni poprzez odmienny sposób i inną płaszczyznę wyświetlania filmu, różny projekt siedzisk, zatem relacji widzów do siebie.

Dodatkowe informacje będą prezentowane na ścianach pawilonu.

SCRIPT SUMMARY

It is 2055. The pavilion presents four movies that tell the history of four houses of culture. The movies are pseudo-documentaries consisting of stories of employees, local activists and citizens. They reflect on times from the establishment of houses of culture until today, which is 2055. The speculation on the future of houses of culture is represented in the form of memoirs and interviews. In each movie, people answer questions about the role of architecture in the fulfilment of the house of culture's mission, with particular focus on the stage as their important element. They also talk about the role of culture in the community-building processes.

Personal perspective of characters is inscribed into wider context of changes that have been happening in the past and will happen in the nearest future. The stories about community building or local conflicts are related to issues such as ageing society, climate catastrophe or immigration (including climate immigration), which have become a part of everyday life. Each movie presents a history of a fictional house of culture that is however based on the stories of real places existing in 2019.

The space of the pavilion is divided into four different spaces. Each of them is marked by platforms elevated above the floor and ceilings suspended on thin wires of corresponding shapes. They are to delineate separate spaces. Lack of walls creates openness and accessibility. The architecture of the exhibition highlights the fact the house of culture is an agora under the roof. Each of the four spaces is designed to create a different kind of audience through various ways in which the movies will be displayed and different setup of seatings. They create different social situations and relations between the visitors. Additional information will be displayed on the walls of the pavilion.

Along the stairs leading to the pavilion an additional railing will be installed to ensure accessibility for seniors and people with impaired movement.

SCENARIUSZ WYSTAWY

Domy kultury są swoistym fenomenem. Występują w Polsce licznie (obecnie wg danych GUS w Polsce jest 4,2 tys. podobnych ośrodków i w ostatnich latach ta liczba stale rośnie) i bardzo często zastępują tzw. "community centre", czyli miejsca, których dominującą rolą jest tworzenie przestrzeni spotkań społeczności czy umacnianie lokalnych wspólnot. Udostępnianie kultury mieszkańcom jest współcześnie realizowane na bardzo wiele sposobów. Często występuje już tylko jako pretekst do gromadzenia wokół siebie grupy odbiorców niż realna praca u podstaw o inkluzywność dostępu do kultury.

Okres transformacji był niezwykle trudny dla domów kultury, które po 1989r. musiały szukać dla siebie nowej formuły, aby przetrwać. Wciąż wielu z nich można zarzucać wsteczność, prowincjonalność, brak podążania za współczesnymi trendami programowymi, estetycznymi, czy brak realnego dialogu z użytkownikami. W opozycji stoi kilka flagowych przykładów innowacyjnych rozwiązań programowych czy architektonicznych.

Nie jest jednak naszym celem ani stygmatyzacja, ani pochwała występujących nielicznie dobrych praktyk. Chcemy przyjrzeć się funkcjonowaniu domów kultury jako typowej architektury tła i architektury codzienności. Interesuje nas to, jak zewnętrzne uwarunkowania (od zmian ustrojowych po zmiany klimatyczne) mogą wpływać na funkcjonowanie domów kultury i wspólnot skupionych wokół nich. Płynne zmiany funkcji w obrębie tej samej infrastruktury, oddolnie podejmowane decyzje kształtujące zmiany w architekturze, architektura, która funkcjonuje w tle burzliwych losów wspólnoty jest przedmiotem naszego zainteresowania.

Losy czterech domów kultury zostaną zaprezentowane w postaci czterech filmów. Każdy z nich będzie historią jednej instytucji opowiadaną w 2055r. W ten sposób chcemy przedstawić różnorodne historie domów kultury i zapytać o ich potencjalne drogi rozwoju jako miejsc podtrzymujących wspólne życie, reagujących na zmiany w otoczeniu i generujących nowe rozwiązania pojawiających się w społeczeństwie problemów.

Inspiracją dla każdego filmu były realnie istniejące miejsca, jednak ich modelowość zakłada, iż ich historie mogą być mieszanką różnych doświadczeń. Nie chodzi tu o typologizację, ale pokazanie, że miejsca te mają swoją przeszłość w sensie zarówno społecznym, jak i materialnym. I to ona jest zasobem i podstawą tego, jak domy kultury zmieniają się w nadchodzących dekadach.

W pawilonie znajdują się cztery wydzielone przestrzenie odpowiadające czterem prezentowanym historiom domów kultury. Są to reprezentacje czterech scen.

Mowa tu o scenie jako o elemencie architektonicznym, wyniesieniu poziomu posadzki służącemu wydzieleniu widowni - odbiorców kultury. Scena jest równocześnie elementem wspólnym zdecydowanej większości domów kultury, reliktem pierwotnej funkcji i najbardziej charakterystycznym, centralnym elementem wnętrza.

W przestrzeni pawilonu znajdują się cztery przestrzenie wydzielone posadzką. Nad każdą posadzką jest "sufit" o takim samym obrysie. Dodatkowe ściany buduje się wzdłuż dłuższych ścian pawilonu. Cztery "sufity" są podwieszane na stalowych linkach do nowo wybudowanych

ścian. W każdej z przestrzeni wyświetlany jest film o historii jednego domu kultury. Filmy będą wyprodukowane na wystawę w oparciu o niżej przedstawione opisy.

Architektura sceny oraz sposób prezentacji filmów będą za każdym razem inne tak, aby osoby oglądające mogły tworzyć cztery różne rodzaje widowni.

Każdy z filmów jest paradokumentem bazującym na wywiadach z użytkownikami, lokalnymi animatorami i pracownikami domów domów kultury. Historia domów kultury opowiadana jest w roku 2055. Wybrane osoby (aktorzy) opowiadają do kamery o swojej pracy i wspominają historię swoich domów kultury, pokazują aktualne i archiwalne zdjęcia budynku, w którym prowadzą działalność. Pokazywane są fragmenty archiwalnych nagrań z organizowanych wydarzeń. Wypowiedzi przeplecione są aktualnymi kadrami ze wspólnych zajęć i zebrań. Demokracja niekiedy przejawia się tu ostrą wymianą zdań podczas wspólnych dyskusji dotyczących ustaleń programowych. W każdym filmie bohaterowie i bohaterki odpowiadają na pytania o to, w jaki sposób architektura domu kultury pomaga realizować założone cele, jak teraz działa scena i na ile kultura jest obecna jako czynnik budujący wspólnotę.

Pod każdym opisem filmu umieszczony jest rysunek schematyczny sceny, która znajdowała się w opisywanym w filmie domu kultury, a której reprezentacja znajduje się w przestrzeni pawilonu.

Film nr 1

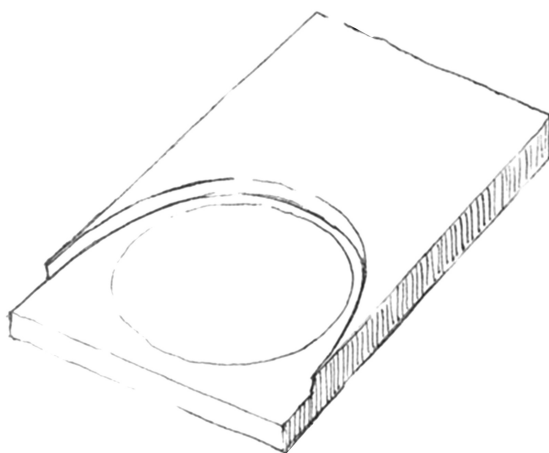
Historia małej miejscowości. Przed laty dom kultury został zaaranżowany w budynku remizy ochotniczej straży pożarnej. Wydarzenia i pokazy kulturalne odbywały się tu na przemian z potańcówkami, weselami i prywatnymi przyjęciami. Transformacja ustrojowa i brak aktywnych animatorów sprawiły, że dom kultury został zamknięty. W budynku najpierw otwarto wypożyczalnię kaset video, potem sklep z używaną odzieżą. Mieszkańcy wspominają, że w wypożyczalni po 18:00 urządzano pokazy filmów, a nad koszami z ubraniami na wagę godzinami przesiadywały kobiety i młodzież, wymieniając się plotkami z okolicy.. Tak w nurt wolnorynkowych przemian zostało włączone społeczne życie lokalnej społeczności. Po 2010 roku sklep zbankrutował a budynek pozostawał pustostanem do 2033.

Na początku tego okresu był zamieszkiwany przez imigrantów z Ukrainy. W 2037 roku pochodząca stamtąd lokalna burmistrz po latach starań mieszkańców przeznaczyła pieniądze na remont budynku.

W środku znalazł się oddolnie prowadzony dom kultury polsko - ukraińskiej - afgańskiej.

W 2055 roku są tu organizowane wydarzenia w duchu dialogu kultur. Zapraszani są zagraniczni reżyserzy, dzieci dawnych imigrantów uczą się tradycji ukraińskich, dzieci afgańskie uczą się języka polskiego, a wszyscy wspólnie uczestniczą w spektaklach angielskich i francuskich.

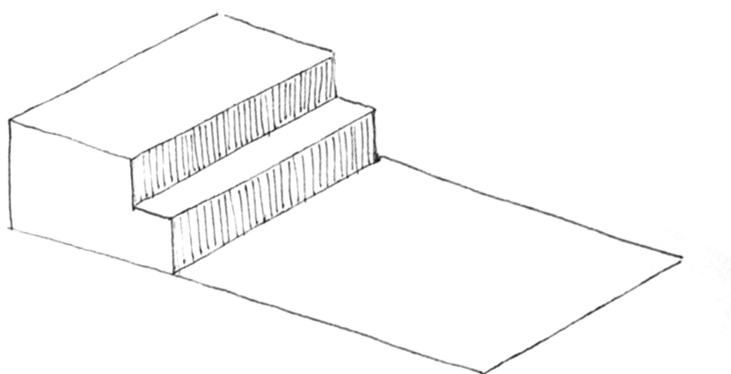
Jednak finansowanie domu kultury wciąż pozostaje kością niezgody pomiędzy polsko - ukraińską i afgańską częścią społeczności miasteczka.

Film nr 2

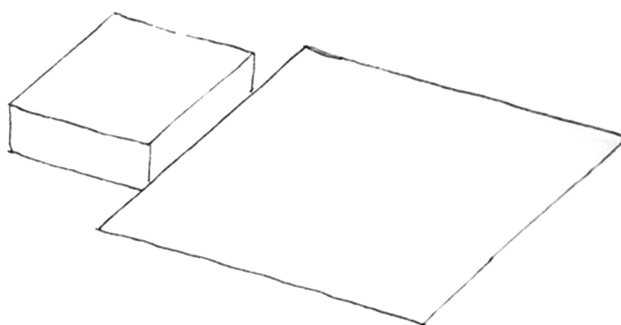
Jedna z dzielnic dużego miasta. Bloki zanurzone w zieleni. Historia rozpoczyna się 1955 roku, kiedy powołano do życia zakładowy dom kultury finansowany przez fabrykę. Zbudowany od nowa wg typowego projektu był podstawą życia tworzącej się społeczności. Jasne więc było, że musi on też zapewniać okazję do towarzyskich spotkań, dostępu do prasy i widowisk oraz przedstawień tworzonych przez pracowników i ich dzieci. Miejsce to od początku miało szczęście do odpowiednich osób - do tej pory wspomniana jest pierwsza kierowniczką, która z zespołem pracowników kulturalno-oświatowych stworzyła atrakcyjny program. Ta tradycja dobrego zarządzania kulturą i otwarcia na potrzeby użytkowników przetrwała do dziś, pomimo tego, że zakład dawno nie istnieje, a dom kultury obsługuje społeczność o zupełnie innym profilu. Obecnie jest to miejsce prowadzenia modelowej polityki kulturalnej samorządu, która możliwa jest dzięki zatrudnieniu aktywnych, przekonanych do sensu działań aktywizujących osób, w tym popularnego w okolicy kierownika, z wykształcenia animatora kultury. Stara się on prowadzić dom kultury w sposób, który reaguje na to, co ważne dla okolicznych mieszkańców - lokalne historie, istotne wydarzenia, otwarcie na nowe formy współuczestnictwa. Aktywność animatora w mediach społecznościowych sprawiła, że został on niemalże lokalnym celebrytą. W stulecie powstania domów kultury zostaje zaproszony na główne uroczystości w Pałacu Kultury w stolicy.

Obecnie dom kultury stoi przed ogromnym wyzwaniem całkowitej przebudowy budynku. Dyskusje i postulaty użytkowników dotyczących przyszłej architektury rozgrywające się w sieci stają się motywem przewodnim filmu. Możemy je obserwować z perspektywy relacji animatora na profilach społecznościowych.

Film nr 3

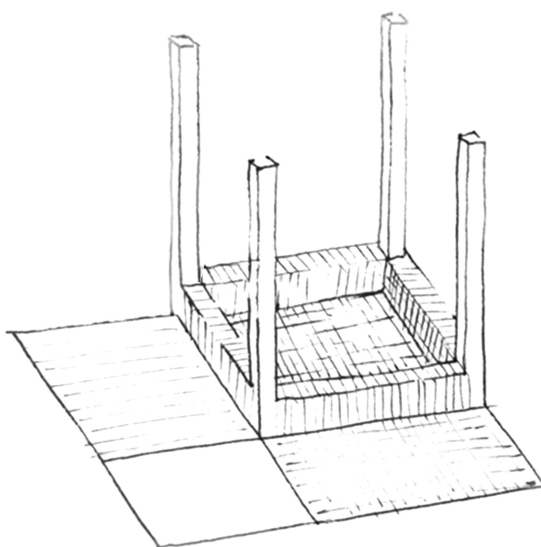
Pośrodku kwartału socrealistycznej zabudowy mieszkaniowej, z wygospodarowanych przez mieszkańców materiałów, powstał w 1973 roku czynie społecznym dwupiętrowy pawilon. W parterze garaż na kilka samochodów, na piętrze mały dom kultury. Przestronna sala ze sceną, dwa dodatkowe pomieszczenia dla obsługi. Regularne spotkania brydżowe i potańcówki. Przejście pod kuratelę samorządu całkowicie zniszczyło ducha miejsca. Przez lata dom kultury bezskutecznie walczył o zainteresowanie odbiorców. Momentem przełomowym było wprowadzenie w 2030 roku ustawy ograniczającej prawo do posiadania samochodu. Po ustaniu fali buntów i protestów mieszkańcy sami wyszli z inicjatywą, aby przenieść funkcje kulturalne i integracyjne na parter budynku. Dach i ściany piętra zburzono, a na miejscu starej sali klubowej i sceny powstał ogród. W ten sposób idea krzewienia kultury została przededefiniowana na kulturę uprawiania ziemi. Dyskusje pomiędzy sąsiadami ostatnio rozpala kwestia nawadniania ogrodu na dachu w kontekście obecnej konieczności ograniczenia zużycia bieżącej wody.

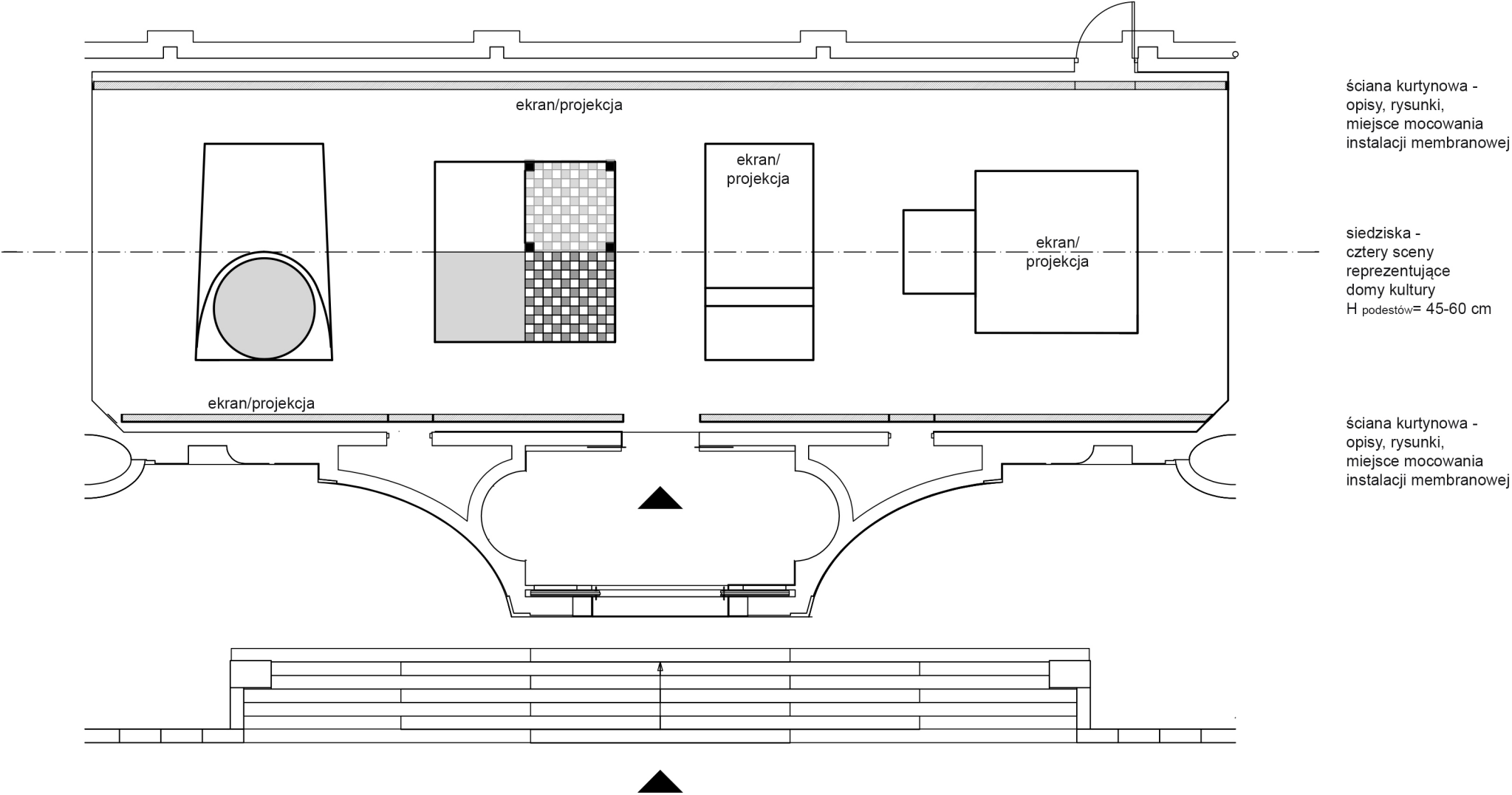
Film nr 4

W jednej z historycznych kamienic śródmieścia dużego miasta mieściła się mykwa. Pełniła ona funkcję kulturalnego i religijnego centrum społeczności żydowskiej. Po latach przerwy nowe życie w to miejsce wprowadziła grupa ludzi, którzy postanowili spróbować, czy alternatywna spółdzielcza działalność sprawdzi się w wolnorynkowej rzeczywistości początku 21. wieku. Działalność grupy nawiązywała do historii miejsca poprzez tworzenie ośrodka skupiającego wokół siebie mniejszości narodowe i wyznaniowe.

Przez kolejne dekady funkcjonował tu dom kultury organizujący wydarzenia w nurcie dialogu kultur. W ostatnim czasie założycielki spółdzielni (w większości są to kobiety) przeszły na emeryturę. Przejęły sąsiednie lokale i w nich zamieszkały, a w wydzielonej części dawnego domu kultury urządziły dla siebie pomieszczenia wspólne i kuchnię. W ten sposób ułatwiły sobie wzajemną pomoc oraz umożliwiły wspólne towarzystwo i częste odwiedziny gości.

RZUT - podesty (sceny)

RZUT - zadaszenia

